

Evropský pavouk roku 2018 – snovačka pokoutní

Snovačka pokoutní (*Steatoda bipunctata*) je reprezentantem čeledi snovačkovití (Theridiidae), příbuzné z našich pavouků křížákům, ostníkům, čelistnatkám, křížáčkům, mysmenám, anapám, plachetnatkám a temnomilům. Tyto čeledi tvoří dohromady nadčeď Araneoidea. Unikátní morfologický znak snovaček představuje přítomnost hřebenitých ostnů na chodidlových člancích čtvrtého páru nohou. Od křížáků se snovačky odlišují absencí nápadných trnů na nohou, od čelistnatek poměrně malými chelicerami a od plachetnatek zavalitějším zadečkem. Rovněž jejich lapací sítě mají unikátní architekturu lišící se od stavby kolových sítí křížáků a čelistnatek a horizontálních plachetek budovných plachetnatkami.

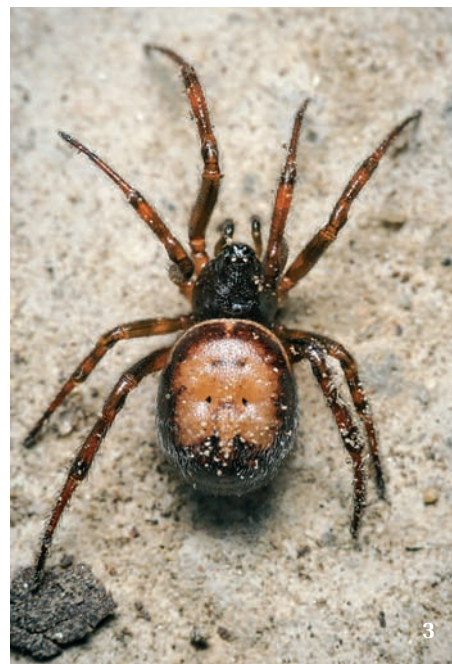
Na celém světě bylo popsáno 2 487 druhů snovaček a z Evropy známe 229 druhů. Rod *Steatoda* je v Evropě zastoupen 14 druhy, z nichž 6 najdeme i ve střední Evropě. Morfologií a životním stylem se snovačka pokoutní poměrně podobá snovačkám z rodu *Latrodectus*, zvaným černé vdovy, vyskytujícím se v subtropických oblastech nejbliže ve Středozeří a disponujícím pro člověka toxickým jedem. Na rozdíl od nich není však jed českých snovaček nebezpečný.

Jako holarktický druh žije snovačka pokoutní ve všech evropských státech. U nás se roztroušeně vyskytuje na celém území od nížin do podhůří (800 m n. m.), v Alpách však byla zaznamenána až do nadmořské výšky 2 000 m. Nepatří mezi ohrožené druhy pavouků.

Velikost těla samic dosahuje 4,5–7 mm (obr. 1), samců 4–5,5 mm (obr. 2). Hlavo-hrud' je vrásčitá, hnědá až téměř černá, chelicery lesklé, černohnědé, nohy rezavé s nezřetelnými tmavými kroužky. Zadeček má zploštělý, na hřbetě hnědý až světle okrový s úzkým bílým lemem na přední hraně a úzkým bílým podélným, někdy jen

v zadní části patrným pruhem (variabilitu ve zbarvení ukazují obr. 1 a 3). Na hřbetě upoutají dva páry malých tmavých skvrn na místě úponu svalů stahujících zadeček. Kvůli jeho masně lesklému vzhledu dostala snovačka pokoutní německé jméno Fettspinne (mastný pavouk), podobně lze odvodit vědecké jméno celého rodu *Steatoda* (latinsky steato- znamená tuk).

Snovačka pokoutní se specializuje k lovu lezoucích členovců. Staví si trojrozměrné sítě tvořené shlukem vláken (obr. 4). Pavouk většinou číhá u stěny na okraji sítě, často schován ve škvíře. Ze sítě vybíhají k podkladu vlákna, u země opatřená řadou poměrně velkých lepivých kapek produkovaných z nemodifikovaného páru agregátních žláz (jeden z typů pavoučích žláz – obvykle obalují lepem vlákna produkovaná snovacími žlázami). Tato vlákna jsou napjatá, k zemi jen slabě ukotvená. Pokud se na ně přilepí po zemi lezoucí členovec, vlákno se utrhne od podložky a vymrští kořist nahoru, ta ztratí oporu pevného podkladu a nemůže se vyprostit. Navíc ze svého úkrytu přispěchá pavouk a zadními nohama začne kořist obalovat hlenovitým

rychle schnoucím lepem produkovaným z modifikovaného páru agregátních žláz. Poté kousnutím do končetiny nebo tykadla vpraví do kořisti účinný jed. Nejčastějším úlovkem bývají mravenci. Díky znehybňujícímu lepu však snovačka dokáže ulovit i kořist výrazně větší, než je ona sama, např. velké pavouky pokoutníky (obr. na 3. str. obálky).

Sítě snovačky pokoutní najdeme především uvnitř budov – např. v rozích místností, ve výklencích nebo pod okenními parapety, méně často na vnějším povrchu budov či na zídkách. Na stejných místech žije synantropně také příbuzná snovačka kaštanová (*S. castanea*, obr. 6). Ta je však světleji zbarvená a dospělé jedince zastihneme pouze na jaře. Snovačka pokoutní není náročná na vlhkost, je schopna přežít i v dosti suchých místnostech. V angličtině se nazývá the Rabbit Hutch Spider

- 1 Typicky zbarvená samice snovačky pokoutní (*Steatoda bipunctata*)
- 2 Samec tohoto druhu má na předním okraji zadečku patrný límeček sloužící ke stridulaci. Foto J. Ando
- 3 Samice snovačky pokoutní – jedinec s nezřetelným podélným pruhem na zadečku

(pavouk králíkáren), protože vedle domů se často vyskytuje i na jiných synantropních biotopech, jako např. v králíkárnách. V teplých oblastech ji však lze vzácně pozorovat i volně v přírodě, např. pod uvolněnou kůrou nebo v dutinách stromů (obr. 8), ve spárách osluněných skal nebo pod kameny.

Snovačku pokoutní můžeme zaznamenat po celý rok, dospělí samci se však vyskytují především od července do října. Během námluv samci vydávají cvrčivý zvuk – stridulují. Slouží jim k tomu stridulační orgán mezi hlavohrudí a zadečkem – ostrý kýl na předním okraji zadečku (viz obr. 2) a stridulační rýžky na zadním okraji hlavohrudí. Zvuk je vydáván přejížděním kýlu přes rýhy. Stridulací pavouk vyláká samičku z úkrytu a přiměje ji k páření. K němu dochází obvykle na podzim, ale někdy i na jaře. Samice naklade 50–152 růžových vajíček, která opřede pouze slabou, průhlednou vrstvou bílého hedvábí (obr. 5). Vzniklý kokon pak zavěsí do sítě. Samice mohou žít více let.

Evropského pavouka roku letos vybíralo 83 arachnologů z 26 evropských zemí. Proč byla zvolena právě snovačka pokoutní? Jde o hojný, snadno rozeznatelný druh našich domácností, pozoruhodný schopností samců stridulovat. Volbou evropského pavouka roku chceme nejen popularizovat pavouky, ale také získat nová data o současném rozšíření konkrétního druhu u nás. Údaje o výskytu snovačky

4 Sít snovaček tvoří trojrozměrný shluk vláken, ze kterého dolů vybíhají napružená, k podkladu jen slabě upevněná lapací vlákna opatřená kapkami lepu.

5 Samice snovačky pokoutní hlídající snůšku růžových vajíček. Na rozdíl od některých jiných snovaček neobaluje tento druh snůšku silnou vrstvou hedvábných vláken (viz obr. 7). Foto O. Machač

6 Snovačka kaštanová (*S. castanea*) je v našich domácnostech méně běžným zástupcem rodu *Steatoda*. Na snímku dospělá samice

7 Snovačky chrání snůšku vajíček speciálními vlákny produkovanými tubuliformními snovacími žlázami.

Jedna samice může mít za život několik snůšek. Snímky: R. Šich, pokud není uvedeno jinak

8 Kmeny starých stromů, jejich dutiny a prostory pod odchlíplou kůrou jsou u nás přirozeným biotopem jinak spíše synantropní snovačky pokoutní. Foto O. Machač

pokoutní doložené fotografií prosím zašlete na e-mailovou adresu autora tohoto článku uvedenou v kulové příloze na str. LIX této Živy.